

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
UPIMAJI WA KITAIFA WA KIDATO CHA PILI

021

KISWAHILI

Muda: 2:30

MAJIBU

Mwaka: 2014

Maelekezo

1. Karatasi hii in sehemu A, B, C, D na E zenye jumla ya maswali **kumi (10)** .
2. Jibu maswali **yote** .
3. Majibu **yote** yaandikwe kwenye nafasi ulizopewa.
4. Majibu yote yaandikwe kwa kaalamu yenye wino wa bluu au mweusi.
5. Vifaa **vyote** vya mawasiliano visivyoruhusiwa **havitakiwi** katika chumba cha mtihani.
6. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa sehemu ya juu upande wa kulia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A: UFAHAMU

1. Soma kifungu cha habari kifuatacho kisha jibu maswali yanayofuata:

Sasa hivi kuna Jumuiya ya Afrika ya Mashariki, lakini kuendelea kuwepo kwa Jumuiya yoyote iliyo imara na isiyotetereka si suala dogo hata kidogo. Ni suala linalohitaji uendeshaaji na usimamizi ulio makini katika namna zote. Kwa sasa Jumuiya ya Afrika Mashariki inaundwa na Tanzania, Kenya, Uganda, Rwanda na Burundi. Hata hivyo, kumekuwepo na yuguvugu la kutaka kuanzisha shirikisho la nchi zinazounda Jumuiya hiyo. Watu mbalimbali wamekuwa na mawazo tofauti juu ya wazo hilo.

Baadhi ya watu wana maoni kwamba wazo la kutaka kuanzishwa kwa shirikisho la nchi hizi ni wazo zuri na linafaa likichukuliwa kwa hadhari inayostahili. Hii ni kwa sababu kila moja kati ya nchi za Jumuiya hiyo ina matatizo yake ya ndani ya nchi. Si jambo la busara hata kidogo kupuuza ukweli kwamba matatizo ya ndani ya nchi hizi yanaweza kuziathiri vibaya jitihada za kuanzisha shirikisho hilo. Kwa hiyo litakuwa jambo la busara sana kama kila nchi itaanza kwanza kushughulikia matatizo yake ya ndani kabla haijafikiria kujitumbukiza katika shirikisho hilo.

Wengine wana mawazo tofauti na mawazo hayo. Wao wanadai kwamba hakuna haja kusubiri nchi zikamaliza matatizo yake ya ndani ya nchi kwa sababu pengine haitawezekana kufikia wakati ambao nchi zote hizo zitakuwa zimeyashughulikia matatizo yote ya ndani ya nchi. Kila uchao kuna matatizo mengine yanayozuka. La msingi ni kuhakikisha kwamba jitihada za kuanzisha shirikisho zinaendelea bila kurudi nyuma huku ikikumbukwa kuwa kilicho kizuri hakikosi changamoto.

Vyovyote itakavyokuwa, ni muhimu kuzingatia kwamba kila upande una hoja zake, ambazo si vema kuzipuuza. Kuna haja ya kuzingatia hoja zote ili kuona ni lipi litiwe maanani na lipi tipuuzwe katika kila upande. Tusichague upande mmoja tu na kutupilia mbali hoja zote za upande mwingine. Kwa kuangalia pande zote mbili, na kwa kuzingatia kuwa umoja ni nguvu, tutafaidika zaidi kimawazo.

(a) Andika kichwa cha habari kinachofaa kwa habari uliyosoma kisichozidi maneno matano.

- Jumuiya ya Afrika Mashariki.

(b) Kuna pande mbili za mawazo zinazopingana kuhusu uanzishwaji wa shirikisho. Pande hizo ni zipi?

- Wanaosema kuwa nchi zimalize matatizo yao ya ndani kabla ya kuanzisha shirikisho.
- Wanaosema hakuna haja ya kusubiri kumaliza matatizo yote ya ndani.

(c) Onesha matatizo yaliyomo kwa kila upande.

- Kwa upande wa kwanza: Kumaliza matatizo yote ya ndani huenda kuchukua muda mrefu au kutowezekana kabisa.
- Kwa upande wa pili: Matatizo ya ndani yanaweza kuathiri vibaya maendeleo ya shirikisho.

(d) Eleza maana ya maneno na misemo ifuatayo kama ilivyotumika katika kifungu cha habari:

- Shirikisho - Muungano wa kisiasa wa nchi kadhaa kuwa na mfumo mmoja wa uongozi.
- Hadhari - Kuwa makini au kuchukua tahadhari.
- Jitihada - Kazi au juhudi zinazofanyika kwa bidii.
- Kizuri hakikosi ila - Jambo jema halikosi kasoro ndogo ndogo.

- Umoja ni nguvu - Kushirikiana kwa watu au nchi huleta mafanikio makubwa.

(e) Kwa kifupi toa maoni yako kuhusu pande zote mbili.

Ninadhani kila upande una hoja za msingi. Ni muhimu kila nchi kushughulikia matatizo ya ndani, lakini jitihada za kuanzisha shirikisho hazipaswi kusimamishwa kabisa kwani umoja unaweza kusaidia kushughulikia changamoto hizo kwa pamoja.

(f) Fupisha aya ya pili na ya tatu kwa maneno yasiyozidi 40.

Wazo la kuanzisha shirikisho linakubalika, lakini kuna changamoto za matatizo ya ndani ya nchi. Wengine wanapendekeza shirikisho liendelee kuanzishwa huku matatizo yakishughulikiwa hatua kwa hatua.

**SEHEMU B:
UTUMIZI WA LUGHA NA USAHIHI WA MAANDISHI**

2 (a) Kwa kauli zifuatazo, andika KWELI kwa kauli iliyo sahihi au SIO KWELI kwa kauli isiyo sahihi.

(i) Kigezo cha ubora wa kazi ya fasihi sio uwiano wa fani na maudhui. SIO KWELI

(ii) Barua rasmi lazima iwe na anwani moja. SIO KWELI

(iii) Kipi, gani, wangapi, nani, yupi, mingapi, nini na mangapi ni vivumishi na viwakilishi viulizi. KWELI

(iv) Katika lugha, kunyumbua neno ni kuongeza viambishi katika kiini ili kupata maneno mengine. KWELI

(v) Ngonjera hazina muundo wa mashairi ya kimapokeo. SIO KWELI

(b) Andika tungo zifuatazo kwa usahihi:

(i) Toya ni mwizi. Ameniiba fedha zangu.

Toya ni mwizi. Ameiba fedha zangu.

(ii) Ninachukua nafasi hii kuwapongeza kwa kumaliza kidato cha pili.

Ninatumia nafasi hii kuwapongeza kwa kumaliza kidato cha pili.

(iii) Sikuwa najua kuwa mwalimu wa Kiswahili anaitwa Kingunge.

Sikuwa kuwa Mwalimu wa Kiswahili anaitwa Kingunge

(iv) Nikifika Uingereza nitakupelekea barua.

Nikifika Uingereza nitakutumia barua.

(v) Katika ajali hiyo watu kumi waliuawa.

Katika ajali hiyo watu 10 walikufa/walipoteza maisha

(c) Andika rejesta ya kila sentensi ifuatayo kulingana na muktadha wake:

(i) Ndiyo Afande! Nitawapeleka sasa hivi.

Jeshi/Polisi

(ii) Tumia moja kutwa mara tatu.

Afya/Matibabu

(iii) Kituo kinachofuata ni Kibaha. Nani anashuka?

Usafiri

(iv) Okwi alimpiga chenga Jaja, hatimaye akaipatia Simba goli.

Mpira wa miguu.

(v) Ndege nyingi zilikuwa zikitua na kupaa.

Uwanja wa ndege

SEHEMU C: SARUFI

3. (a) Andika aina ya neno lililokolezwa wino katika sentensi zifuatazo:

(i) Yamenunuliwa **maembe** matamu.

maembe ni nomino

(ii) Nitakwenda **shuleni**.

Shuleni ni Kielezi

(iii) **Nani** amefika?

Nani ni Kiwakilishi

(iv) **Ameondoka** leo.

Ameondoka ni kitenzi kikuu.

(v) **Kumbe!** Sikujua asali ni dawa.

Kumbe! ni Kihisishi

(b) Bainisha mzizi wa asili kwa kila neno katika maneno yafuatayo:

(i) Anawafundisha - fund

(ii) Muuguzi - ugu-

(iii) Wanywaji - nyw-

(iv) Muongozaji - ongoz-

(v) Tutafaulu - faul-

(vi) Mabadiliko - badil-

(vii) Mtamrekebisha - rekeb-

(viii) Ulikula - kul

(ix) Walikimbia - kimb

(x) Kilipambika - pamb

(c) Andika kazi moja ya viambishi awali katika kila neno lililokolezwa wino:

(i) Juma na John **wame**badilishana magari.
Kuonyesha nafsi/idadi

(ii) Mbona **mliche**lewa kufika shuleni jana?
m - kuonesha nafsi/idadi ya mtenda

(iii) Mwalimu **ali**yefika ni huyu hapa.
Kuonyesha nafasi ya pili umoja

(iv) Leo **sija**la chochote.
Si- kuonesha ukanushi.

(v) Mimi **ni**tashinda mtihani huu.
ni- Kuonyesha nia ya baadaye.

4. (a) Eleza kwa kifupi maana ya dhana zifuatazo:

(i) Maigizo

Maigizo ni michezo ya kuigiza ambayo huchukua sura ya kuwasilisha maisha halisi, tamaduni, au maadili kwa njia ya maonyesho.

(ii) Semi

Semi ni usemi wa Kiswahili wenye maana iliyofichika au mafumbo ambayo huonyesha hekima, maadili, au funzo.

(iii) Tarihi

Tarihi ni masimulizi au historia ya matukio yaliyopita kwa lengo la kuonyesha ukweli wa kihistoria.

(iv) Majigambo

Majigambo ni hali ya mtu kujisifu au kujivunia kwa mafanikio au sifa fulani.

(v) Mizani

Mizani ni kipimo cha usawa au uwiano unaotumika katika ushairi au muziki ili kutoa mpangilio maalum wa maneno au sauti.

(b) Jaza nafasi iliyoachwa wazi kukamilisha methali zifuatazo:

(i) Hamadi **kibindoni**.

(ii) Hakuna marefu Yasiyokuwa mehali...

(iii) Vyuma vikiwa moto Si mwisho wa uhunzi...

(iv) Mwenye shibe hamjui mwenye njaa

(v) Embe tunda la msimu.

(c) Soma shairi lifuatalo kisha jibu maswali yanayofuata:

Kweli kito cha mahabuba, Muweza mjaze kweli,
Kweli siri ya ajabu, huwapa watu fadhili,
Kweli chimbo la dhahabu, linahimili kweli,
Kweli ya jambo la hekima, na mifano ya akili.

Kweli nguvu ya imani, moyoni muwe na kweli,
Kweli kitu cha thamani, fahari yetu ni kweli,
Kweli itupe makini, tutoe majibu kweli,
Kweli kwa mtu ni tija, woga huvunjwa na kweli

Kweli huniadabisha, utu huletwa na kweli,
Kweli hunielimisha, jinsi ya kuwa kamili,
Kweli hunipa maisha, ya mwangaza wa kandili,
Kweli haina kiwango, manufaa yake kweli.

Kweli katika baraza, maongezi yawe kweli,
Kweli ua hupendeza, zama za kujibu swali,
Kweli itakuongoza, uweze kufanya kweli
Kweli huwa mfaulu, katika pambano kali.

Kweli leo iwe pambo, upambike kweli kweli,
Kweli ikujaze mambo, yote yaliyo ya kweli,
Kweli ikupe kiimbo, chenye majibu ya kweli.
Kweli tatua mafumbo, uwe mahiri wa kweli.

Kweli hapa kaditama, ni mimi mtunzi kweli,
Kweli ikujaze mema, ufaulu kweli kweli,
Kweli itakupa chema, Kidato cha tatu kweli,
Kweli mhimili wako, pokea kwa dhati kweli.

Maswali.

(i) Mtunzi wa shairi hili anatoa ujumbe gani?

Mtunzi anatoa ujumbe wa umuhimu wa ukweli katika maisha ya kila siku. Anasisitiza kuwa ukweli ni chanzo cha mafanikio, hekima, na maendeleo, na kwamba ukweli unaleta faida kubwa kwa mtu binafsi na jamii.

(ii) Katika ubeti wa pili mshairi anasisitiza jambo gani?

Katika ubeti wa pili, mshairi anasisitiza umuhimu wa imani na ukweli katika moyo wa mtu. Anasema kuwa ukweli ni kitu cha thamani na kinatoa fahari kwa mtu.

(iii) Bainisha kina bahari katika shairi ulilosoma.

Kina bahari katika shairi ni:

- Hewa safi, miti ya kijani,
- Udongo wa shaba, angavu daima,
- Samahani kwa ardhi, tunajivunia,

- Kwa mazingira, tutalinda kwa nguvu.

(iv) Mstari wa mwisho katika kila ubeti wa shairi ulilosoma huitwaje? Toa sababu moja.

Mstari wa mwisho katika kila ubeti huitwa "Kweli". Sababu ni kwamba, kila ubeti unasisitiza ukweli kama dhana kuu, na mstari wa mwisho unarudia neno "Kweli" kuonyesha umuhimu wa ukweli katika maisha.

(v) Mshairi ana maana gani anaposema, "Kweli mhimili wako, pokea kwa dhati kweli."

Mshairi anamaanisha kuwa ukweli ni nguzo au mhimili wa mafanikio na maendeleo katika maisha. Anatoa wito kwa mtu kupokea ukweli kwa dhati ili apate mafanikio na ukuaji.

(vi) Toa maana ya maneno yafuatayo kama yalivyotumika katika shairi ulilosoma.

- Mahabubu: Vitu vyenye thamani au uzuri mkubwa.

- Fahari: Heshima, kiburi au kujivunia.

- Kandili: Mwanga au taa inayotoa mwangaza, mfano wa mwanga wa maisha au mwelekeo.

- Zama: Kipindi au wakati fulani wa kihistoria au wa maisha.

- Mahiri: Mtaalamu au mzoefu katika jambo fulani.

5. SEHEMU E (Alama 15)

UANDISHI WA INSHA/UTUNGAJI

5. Umeteuliwa kuwakilisha wanafunzi wa Shule ya Sekondari Katola. Andika barua kwa Mkuu wa shule yako kuomba ruhusa ya kuhudhuria semina ya mafunzo maalum ya kujifunza Kompyuta kwa njia ya mtandao itakayofanyika huko Nairobi katika Shule ya Sekondari Kamenyu kuanzia tarehe 30/11/2014. Jina lako liwe Teule Nywila, S.L.P 1020. Rukwa. Barua yako ipitie kwa mwalimu wako wa darasa.

BARUA

Shule ya Sekondari Katola
S.L.P 1020
Rukwa
30/11/2014

Kwa
Mkuu wa Shule
Shule ya Sekondari Katola
S.L.P 1020
Rukwa

YAH: OMBI LA KUPATA RUHUSA YA KUHUDHURIA SEMINA YA MAFUNZO YA
KOMPYUTA KWA NJIA YA MTANDAO

Mheshimiwa Mkuu wa Shule,

Napenda kukufahamisha kuwa nimetembelewa kwa heshima ya kuwakilisha wanafunzi wa Shule ya Sekondari Katola katika semina ya mafunzo maalum ya kujifunza kompyuta kwa njia ya mtandao. Mafunzo haya yanatarajiwa kufanyika katika Shule ya Sekondari Kamenyu iliyopo Nairobi, kuanzia tarehe 30 Novemba 2014.

Semina hii inalenga kuongeza ujuzi wa kompyuta, hususani katika matumizi ya teknolojia za kisasa kwa ajili ya masomo na maisha ya kila siku. Naamini kuwa mafunzo haya yatanisaidia kuboresha uwezo wangu wa kiakademia na kuwasaidia wanafunzi wengine wa shule yetu baada ya mafunzo haya.

Kwa hivyo, ninaomba kwa heshima na taadhima uniruhusu kushiriki mafunzo haya. Barua hii nimeipitisha kwa mwalimu wangu wa darasa ili kuthibitisha ombi langu.

Naomba uzingatie ombi langu na nipo tayari kwa maelekezo yoyote utakayotoa.

Wako kwa heshima,

Teule Nywila

Mwanafunzi, Shule ya Sekondari Katola

Kupitia kwa:

Mwalimu wa Darasa

Shule ya Sekondari Katola